

EEN INTERESSANTE GORDIJNZWAM: CORTINARIUS INAMOENUS

A.F.M Reijnders, *Schuilburgerplein 1 - B72, 3816 TD Amersfoort*

SUMMARY

Record of the occurrence of *Cortinarius inamoenus* J. Favre in an avenue under *Populus alba* on calcareous river clay in the Netherlands. This rare species is extensively described and illustrated.

Zoals nu wel algemeen bij de liefhebbers van de paddestoelenstudie bekend is, zijn de rivierkleibossen gekarakteriseerd door een aparte flora van soorten, die men elders in het land nauwelijks of in het geheel niet vindt. Er komen dus veel voor Nederland zeldzame soorten voor, maar enige malen konden wij er soorten aantreffen die in geheel Europa zeldzaam zijn. Het mooiste voorbeeld is wel de vondst van *Lactarius mairei* Malenc. op twee plaatsen in 1962 en 1967, waarover ik eerder een artikel schreef (Reijnders, 1969). Een ander fenomeen is, dat men hier soorten vindt, waarvoor de literatuur een geheel ander habitat vermeldt. 't Bekendste voorbeeld daarvan is wel *Russula viscida* Kudrun, die slechts zou voorkomen in montane naaldbossen en die in Nederland reeds in 1949 in geheel andere milieus gevonden werd (zie Daams, 1965). De vondst op meer zure bodem zal wel een uitzondering blijven, maar in de kleibossen voelt deze soort, die we kunnen vinden onder de meest uiteenlopende loofbomen, zich zeer goed thuis. Bekend is het voorkomen in de Laan van Beverweert onder Linden.

In 1986 en 1987, laat in het najaar, vonden we op de wegens de soms massale fructificatie van *Leccinum duriusculum* (S. Schulz.) Sing. beroemde Abelenlaan te Beesd een Gordijnzwam, die scoorde op beide punten: blijkbaar een grote zeldzaamheid, en voorkomen in een milieu dat zeer sterk afwijkt van het in de literatuur vermelde. Men is bij zo'n determinatie onderhevig aan allerlei twijfels, maar de kenmerken waren zo karakteristiek dat ik geen andere keus heb, dan deze exemplaren te beschouwen als *Cortinarius inamoenus* J. Favre. Laat in het najaar vinden we in deze laan verscheidene interessante Cortinariï: *C. crassus* Fr. sensu J. Lange (zie Reijnders, 1986), *C. damascenus* Fr. enz. Aan het eind van dit artikel wordt nader ingegaan op het bijzondere van deze vondst.

Beschrijving - Fig. 1.

Hoed tot ongeveer 80 mm in diameter, jong met neergebogen rand, later uitgespreid met stompe umbo of \pm vlak, aanvankelijk witviltig door velum, jong kleverig, niet slijmig, droog glanzend; umbo of centrum bleekomber of ook met oranje-okerkleurige tinten of zelfs naar sienna (Watling 18 (iets bleker), 14 of 11; Séguy 176 (iets bleker), of 191, 192 of 246, 247) naar de rand beduidend bleker, zeemleerkeurig (S. 249, 250) met ingegroeide donkerder vezels, aan de uiterste rand vaak met velumresten.

Lamellen, L = \pm 70, 1 = 1-2, vrij dicht opeen, bochtig aangehecht, aanvankelijk geelwit (S. 199), naderhand levendig gekleurd, oker-oranje, sienna (S. 246, W. 11).

Steel fors, tot 100 x 15-20 mm, soms ook van boven verbreed, jong met spinnewebachtig velum overtrokken of met velumzônes, en in ieder geval een gordel van het velum, wit, van onderaf levendig okeroranje wordend (S. 246).

Vlees dik en wit in hoed, met zeer onaangename, sterke geur, iets met *C. varicolor*

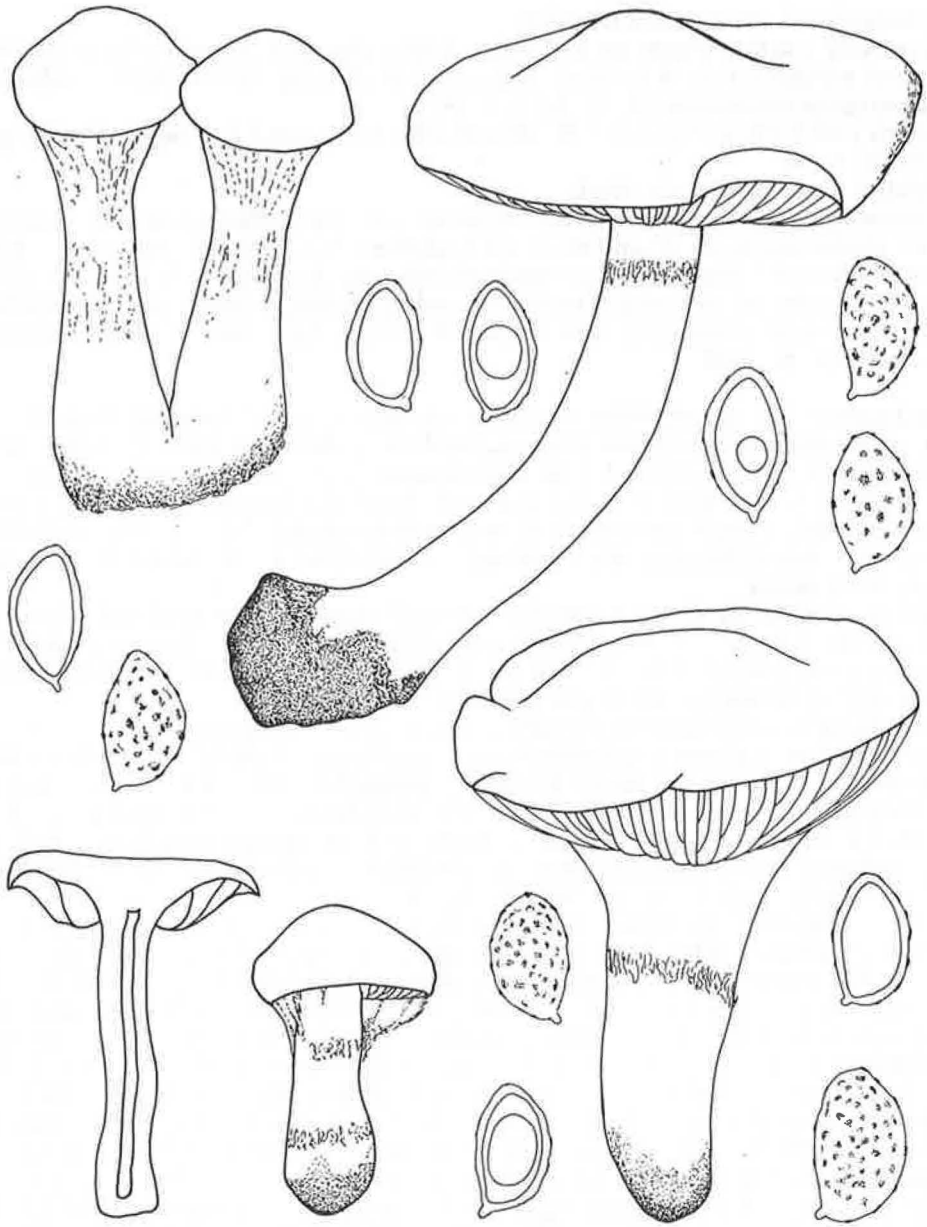

Fig. 1 *Cortinarius inamoenus*; habitus x 1; basidiosporen x 1500.

gemeen hebbend, maar toch wat anders.

Chemische reacties. Basen op hoedvlees: gelijkmatig geel; guajac op vlees langzaam blauwgrijs wordend; FeSO₄ op vlees: bruinachtig olijfkleurig, op hoedhuid: roodbruin.

Sporenfiguur warmbruin (W. 11-12, S. ± 191).

Sporen 11,0-13,0(-13,5) x 6,7-7,5(-8,0) µm, elliptisch-amandelvormig, met bruine grofknobbelige wand.

Basidiën 45-65 x 9-11 µm, slank.

Lamellentrama eerst regelmatig, later vanaf basis wat onregelmatig wordend; elementen van het mediostratum tot 20 µm breed; subhymenium dun, bestaande uit vertakte hyfen.

Hoedhuid een 40-50 µm dik laagje van dunne hyfen met een diameter tot 5 µm, dat geheel of in het bovenste deel verslijmd is; hieronder een laag meest liggende of enigszins vervlochten hyfen met korte brede elementen van 50-70 x 16-22, 5 µm, met membranair incrustierend roodbruin pigment.

De determinatie van deze *Phlegmacium* leverde door de duidelijke kenmerken: de lichte kleur, de afwezigheid van violette tinten, de stank en de duidelijke geelverkleuring van het vlees met basen geen moeilijkheden op. Hij is verwant aan *Cortinarius latus* Fr., maar is van deze te onderscheiden door de lichter gekleurde hoed, de afwezigheid van violette tinten (echter, een violette steeltop en eventueel violet in de hoedrand is bij de laatstgenoemde ook geen constant kenmerk), de geur en vermoedelijk ook de habitat (*C. latus* zou op zuurdere bodem voorkomen).

Twee soorten die wat kleur en vorm betreft met *C. inamoenus* verward kunnen worden, zijn *C. validus* J. Favre en *C. rufoalbus* Kühner. Zij missen echter beide de gele reactie met basen. De eerste is bovendien zeer slijmig en komt in uitgesproken zure omgeving voor; de tweede heeft aanvankelijk lichtpaarse lamellen.

Onze exemplaren komen vrijwel in alle opzichten met de beschrijving van *C. inamoenus* overeen, ook het voorkomen op kalkhoudende grond wordt vermeld. Het ligt ook voor de hand om deze *Cortinarius* te vergelijken met *C. crassus* Fr. sensu J. Lange, die in dezelfde laan voorkomt, ditmaal ook onder Abelen. Die soort heeft echter een heel andere kleur, meer hazelnootbruin zonder de levendige tinten van *C. inamoenus*, ook de sporenfiguur is anders gekleurd, terwijl bovendien de onaangename geur van beide niet precies dezelfde is, en de chemische reacties ook verschillen vertonen.

Het lijkt erop dat *C. inamoenus* een zeer zeldzame soort is. Hij werd beschreven in 1960 van twee vindplaatsen in het Zwitserse Nationaalpark op vrij grote hoogte (1450 en 1900 m) onder naaldbomen (Den, Spar, Lariks) op kalkhoudende klei (Favre, 1960). Moser (1960: 254) neemt deze vindplaatsen over in zijn boek over *Phlegmacium*. Ik ben niet in staat geweest nog andere opgaven voor Europa te vinden. Lijsten van de soorten die voorkomen in de Bondsrepubliek (Bresinsky & Haas, 1976), de D.D.R. (Kreisel, 1987), Litauen, Letland en Estland (Urbonas, Kalamees en Lukin, 1986) bevatten geen opgave van deze soort, ook komt hij niet voor in de tabellen van Antoine voor Noordoost Frankrijk (1981, 1988). Het Franse tijdschrift, Documents mycologiques, bevat erg veel lijsten en beschrijvingen van Cortinariï, mede naar aanleiding van de "Journées européennes du Cortinaire", die in 1988 reeds voor de zesde keer werden georganiseerd. Maar een opgave van onze soort kon ik er niet in ontdekken. Een recente soortenlijst voor Groot-Brittannië is er niet en dan is Scandinavië er ook nog ... Ik zou dus niet willen beweren dat deze soort verder nog niet in Europa is gesignaleerd, maar zeer zeldzaam is hij wel. Als de kenmerken ook niet

zo duidelijk waren, zou ik het ook niet gewaagd hebben van dit fenomeen in de Abelenlaan te Beesd melding te maken, maar grote verrassingen zijn in de paddestoelenstudie altijd mogelijk!

LITERATUUR

- Antoine, H. (1981). Clé analytique des Cortinaires du Nord-Est de la France. Doc. mycol. 12(45): 1-80.
 - (1988). Compléments à la clé analytique des Cortinaires du Nord-Est de la France. Doc. mycol. 19(73): 33-35.
 Bresinsky, A. & Haas, H. (1976). Uebersicht der in der Bundesrepublik Deutschland beobachteten Blätter- und Röhrenpilze. Beih. Z. Mykol. 1: 43-161.
 Daams, J. (1965). *Russula viscida*. Coolia 12: 13.
 Favre, J. (1960). Catalogue descriptif des champignons supérieurs de la Zone subalpine du parc National Suisse. Ergebn. wiss. Unters. Schweiz. NatnPark, n.F. VI, 42.
 Kreisel, H. (1987). Pilzflora der Deutschen Demokratischen Republik. Jena, 281 p.
 Moser, M. (1960). Die Gattung *Phlegmacium*. Die Pilze Mitteleuropas 6. Bad Heilbrunn, 440 p.
 Reijnders, A.F.M. (1969). *Lactarius mairei* and its occurrence in the Netherlands. Neth. J. Pl. Pathol. 75: 35-39.
 (1986). *Cortinarius crassus* sensu J. Lange in Nederland. Coolia 29: 10-16.
 Séguy, E. (1936). Code universel des couleurs. Paris.
 Urbonas, V., Kalamees, K. & Lukin, V. (1986). Conspectus florum agaricalium fungorum (Agaricales s.l.) Lithuaniae, Latviae et Estoniae. Vilnius.
 Watling, R. (1969). Colour identification chart. British Fungus Flora. Agarics and boleti: introduction. Edinburgh.

Coolia 32 (1), januari 1989

OVER EEN ZELDZAME TRECHISPORASOORT

J. Geesink, Molenstraat 27, 6914 AC Herwen

SUMMARY

A find of the rare species *Trechispora praefocata* is extensively described and illustrated.

De excursie bij Valkenburg op 7-5-'88 o.l.v. de heer Kelderman beloofde bij aankomst bij het excursieterrein Schaelsbergerbos weinig goeds wegens de droogte tijdens de maand april en die dag ook nog een stralende zon. Vooral de ochtendexcursie bracht weinig op.

Pas na een uurtje vond ik iets op de zinderende helling. Op droog, dood plantaardig materiaal had in betere tijden een witte korstzwam gegroeid die op grillige wijze enige dm² besloeg en door uitdroging zeer breekbaar was geworden. Het weefsel was voornamelijk arachnoid (spinneweb-achtig) met hier en daar dichtere, stevigere delen, kennelijk hymenium. De dikte zal hoogstens enige tienden van een millimeter hebben bedragen maar was niet te meten wegens de wattige structuur. Er waren enkele hyfenstrengtjes over het oppervlak en aan de rand te constateren. Er was geen reactie met KOH.

Microscopisch onderzoek leerde dat het subiculum (de hyfenmat) uit dikwandige hyfen bestond, 5,5-7 µm breed, voorzien van septen met gespen (fig. 1). De subhymeniale hyfen waren veel smaller, slechts 1,5-2 µm breed, ook met gespen, veelal voorzien van ampullate septen, tot 8 µm breed (fig. 2). De basidiën waren 12-15 x 6-7 µm groot met vier sterigmen die tot 6 µm lang kunnen worden. De basidiën groeiden in serie op een hyfe, ieder basidium op